

SLOVENŠČINA, 5. razred

UČNA TEMA: Poezija

POTEK URE

Ponovimo značilnosti pesmi ...

POEZIJA ali PESNIŠTVO

Kaj vem o pesmi?

ponovitev

Videl je mavrico,
pa je rekel: Most
za majniško pravljico
in njeno skrivnost.

(T. Pavček: Preslica)

PESMI so dveh vrst:

PRIPOVEDNE PESMI ali
EPSKE PESMI pomenijo
ubeseditev dogajanja ali
zgodbe.

IZPOVEDNE PESMI ali
LIRSKE PESMI pomenijo
ubeseditev človekovega
notranjega sveta,
izpovedovanje občutij in
predstav.

Kam uvrščamo
ljubezenske pesmi?

RIMA

• PRESTOPNA RIMA

Pisma so fina in zaupljiva. **a**

Pisma povedo več kot beseda. **b**

In četudi se v šoli često dobiva **a**

In četudi sva skoro soseda. **b**

(T. Pavček, Pisma 1)

• OKLEPAJOČA RIMA

Odkar mi Vanja ne piše, **a**

odkar nisva dvostišje, **b**

mi jo gluho zatišje **b**

iz srca briše. **a**

(T. Pavček, Konec pisem)

- ZAPOREDNA RIMA

Ah, zvezdo naselim le z Ano, **a**

ker je prijazna z mano **a**

in bova na zvezdi edina **b**

in nerazdružljiva ednina. **b**

(T. Pavček: Naseljevanje zvezde)

Še ti se preizkusi v zlaganju rim.

Napiši štirivrstično kitico s **prestopno** ali **oklepajočo** ali **zaporedno** rimo.

Pesniki uporabljajo vrsto sredstev, s katerimi pri bralcih dosežejo posebne učinke.

Imenujemo jih **PESNIŠKA SREDSTVA.**

PESNIŠKA SREDSTVA

PONAVLJANJE ali
ITERACIJA – pomeni
ponavljanje besed ali
besednih zvez.

Da tudi jaz Vanji ne pišem,
da tudi jaz Vanjo brišem
in je vse tišje in tišje
v kamrici srčne hiše.

(T. Pavček: Konec pisem)

OKRASNI PRIDEVEK – je
poseben pridevnik, ki
samostalniku spremeni ali
razširi pomen.

Videl sem jo belogrudo,
slišal njen čarni spev,
zdaj sanjam skrivnostno čudo,
da bi pel in živel.

(T. Pavček: Dvogovori 8)

PRIMERA ali
KOMPARACIJA – pomeni,
da pesnik primerja dve
stvari, pojava zaradi neke
skupne lastnosti,
podobnosti; pri tem
uporabi besedi kot, kakor.

GLEJ PRIMER

Deček samemu sebi napoti,
sam kakor kamen ob poti,

pozabljen tako od vseh živih
kot od neba in angelov dobrotljivih,

je pred usodo zlo in nemilo
bežal v pustoto in srečal vilo.

(T. Pavček: Ljubezen)

METAFORA – pomeni rabo besede v prenesenem pomenu.

Kadar izbruhne v srcu **požar**,
žgejo v pamet in v žamet plameni,
a nikomur za nesrečo ni mar
in za gašenje nihče se ne zmeni.

(T. Pavček: Požar)

**požar = zaljubljenost, ljubezen*

POOSEBITEV ali
PERSONIFIKACIJA – pesnik
živalim, pojmom, stvarim,
pojmom pripiše človeške
lastnosti.

Petelin, jutranja kava, budilka
naznanjajo rojstvo dne.

Porodne rose na bilkah
dobrodošlico jutru **že**le.

(T. Pavček: Dan)

INVERZIJA – pomeni
zamenjan, obrnjen
besedni red.

O črnem kosu, **marjetici beli**
sanja zelena senožet,
a jaz o polni zibeli
komaj rojenih besed.

(T. Pavček: Beseda)

VZKLIK – nastane kot
posledica močnega
pesnikovega občutja,
čustva.

Hej! **Nora sem nate!**

Vstran, frajer, ne glej.

Pravim, da sem rojena zate
in sploh sem OK!

(T. Pavček: Osvajanje)

BESEDNI SLOG:

Pesniki, da bi pri bralcih dosegli želeni učinek, uporabljajo tudi:

- ✓ pomanjševalnice,
- ✓ slengizme oz. slengovske izraze,
- ✓ starinske besede ...

Danes je **ful** bedno /.../

Zato ne zveš, da **se trapim zaštekana** s teboj /.../

Za šalo obvlada **kompjuter** /.../

Videla sem **na žuru** Jana /.../

/.../ da **se mi fučka!**

Moj najboljši **frend** /.../

POEZIJA

Ime : _____

Datum : _____

Bina Štampe Žmavc

Vsakdan

Vsakdan je lahko
pisan kot pisan
pajčolan.

Včasih je vesel in nasmejan
in se obleče kot Pust
in je ves bleščeč, razgret in srečen
od oči do ust.

Včasih je žalosten.
Takrat je ves vijoličast v
obraz. Ves dan samo po kotih
poseda in ga nenehno trese
mraz.

Največkrat ni niti žalosten niti vesel.
Takrat je ves podoben sam
sebi in si, kot za špas,
nadene svoj vsakdanji obraz.

Vsakdan je lahko tudi bolan.
Takrat se ves skesan ovije v siv pajčolan
in v hipu postane čisto navaden
vsakdanji Vsakdan.

(Štampe Žmavc, B., 1990. *Čaroznanke*. Ljubljana: Mladinska knjiga.)

1. Katera trditev o prebrani pesmi je pravilna in katera ne?

Če je trditev pravilna, na črtico napiši P, če ni pravilna, napiši N.

___ To je ljudska pesem.

___ Pesem je prevedena.

___ Za celotno pesem je značilno mračno razpoloženje.

___ Izhodiščno besedilo je umetnostno/umetniško besedilo.

2. Izhodiščno besedilo je pesem. S čim iz besedila lahko utemeljiš to trditev? Na črti napiši dve utemeljitvi.

3. Katero nasprotje je izraženo v 2. kitici? Kaj vse je povedano o prvem in kajo drugem delu tega nasprotja?

Odgovori v eni ali dveh povedih.

4. Kaj v 2. kitici pomeni, da je vsakdan *srečen od oči do ust*?

Ležeče napisani del besedila razloži s svojimi besedami. Odgovor napiši na črti.

5. Iz pesmi izpiši poosebitev in primero.

Primer za poosebitev: _____

Primer za primero: _____

6. Ali je za izhodiščno besedilo bolj značilna poosebitev ali primera? Dopolni poved.

Za besedilo je bolj značilna _____, saj _____

7. Bina Štampe Žmavc je znana slovenska pesnica. V šoli smo brali tudi pesmi drugih avtorjev. Kateri trije od naštetih avtorjev so prav tako napisali veliko pesmi?

Obkroži črke pred pravilnimi odgovori.

- a) Tone Pavček
- b) Leopold Suhodolčan
- c) Hans Christian Andersen
- d) Boris A. Novak
- e) Svetlana Makarovič

8. Napiši besedilo in v njem razloži:

- s katero besedno zvezo je predstavljen vsakdan v prvi, s katero v tretji in s katero v zadnji kitici,
- kaj vse je o vsakdanu povedano v prvi, tretji in zadnji kitici.

9. Napiši svojo pesem z naslovom Najlepši dan. V njej uporabi vsaj eno primero in eno poosebitev. Pazi na oblikovanost pesmi (verzi, kitice) in rimo. Pesem ilustriraj.

